

Wystąpienie Prezydenta Gdyni

Projekt badawczy: „Miasto Gdynia w okresie II wojny światowej”, jest prowadzony od 2007 r. przez Urząd Miasta Gdyni.

Współpracują z nami – co stwierdzam z satysfakcją: Archiwum Państwowe w Gdańsku – Oddział w Gdyni, Instytut Pamięci Narodowej – Oddział w Gdańsku, Miejska Biblioteka Publiczna w Gdyni, Muzeum Miasta Gdyni, Muzeum Państwowe Stutthof w Sztutowie, Ośrodek KARTA w Warszawie.

Zaangażowane są również stowarzyszenia: Polskie Towarzystwo Nautologiczne, Stowarzyszenie Gdynian Wysiedlonych, Stowarzyszenie „Rodzina Piaśnicka”, Stowarzyszenie „Rodzina Katyńska”, Towarzystwo Miłośników Gdyni, Związek Towarzystw w Gdyni. W projekcie uczestniczą też wolontariusze, którym szczególnie dziękuję.

Celem naszej inicjatywy jest ustalenie obiektywnej i możliwie pełnej informacji o historii naszego miasta – w najdramatyczniejszym okresie dla Europy, Polski i Gdyni – w II wojnie światowej. Gdynia – morska stolica Rzeczypospolitej – podobnie jak stolica Polski – Warszawa, ma szczególne powody, aby takie inicjatywy rozwijać.

Gdynia powstała dzięki ogromnemu zaangażowaniu Państwa i Społeczeństwa. W rekordowo krótkim czasie (13 lat) powstał największy port morski na Bałtyku i jeden z największych w Europie. Wokół portu powstało piękne, nowoczesne miasto, liczące 120 tysięcy mieszkańców. Osiągnięcie to jest bez precedensu we współczesnej Europie.

Społeczność „Wielkiej Gdyni” tworzyli zarówno Kaszubi – rdzenni mieszkańcy: Gdyni, Oksywia, Obłuża, Pogórza, Chyloni, Grabówka, Cisowej, Małego i Dużego Kacka, Witomina, Wiczlina, Redłowa, Orłowa i Kolibek - ale przede wszystkim przybyli z każdego zakątka Polski przedsiębiorczy, odważni i otwarci Gdynianie. Poczujemy się więc do obowiązku poznawać i popularyzować wojenne losy Gdynian i Gdyni. Ludzi i miasta bliskich całej Polsce.

Gdynia była miastem najdłużej broniącym Polski w tragicznym wrześniu 1939 r. Było to możliwe dzięki ogromnemu patriotyzmowi Gdynian, wspierających duchowo, finansowo i materialnie Wojsko Polskie – przed wybuchem wojny i podczas obrony miasta.

Administracja cywilna, kierowana przez Komisarza Rządu Franciszka Sokoła, stworzyła wzorową obronę cywilną. Wojsko Polskie, dowodzone przez płk. Stanisława Dąbka, razem z Marynarką Wojenną, formacjami Policji Państwowej, Straży Granicznej, harcerzami, oddziałami ochotniczymi – w tym zdesperowanymi Gdyńskimi Kosynierami – to tak charakterystyczny dla Gdyni dowód profesjonalizmu, poświęcenia i odwagi.

Obywatelska i patriotyczna postawa społeczności gdyńskiej przed wybuchem wojny i podczas obrony miasta spowodowała, że wielu wybitnych Gdynian znalazło się na niemieckich listach proskrypcyjnych.

Wkrótce po zajęciu Gdyni przez okupanta rozpoczęły się represje wobec ludności cywilnej, nie korzystającej z ochrony konwencji genewskich. Do najbardziej wymownych zbrodni należą te, popełnione w dniu 11 listopada 1939 r.: na Obłuzu – rozstrzelano grupę dziesięciu chłopców, posądzonych o zabicie szyby; w lasach piaszniczkich rozstrzelano kilkuset wybitnych przedstawicieli społeczności gdyńskiej.

Gdynianie – marynarze Marynarki Wojennej i Polskiej Marynarki Handlowej nigdy nie złożyli broni. Od pierwszego do ostatniego dnia wojny walczyli na „gdyńskich” okrętach i statkach handlowych dla zwycięstwa.

Gdynianie uczestniczyli w czynnym i biernym oporze, przyczyniając się do osłabienia okupantów. Do szczególnie wymownych należy udział Gdynian w „Szarych Szeregach”, Armii Krajowej i w Powstaniu Warszawskim. Bardzo wielu z nich poniosło bohaterską śmierć.

Dla wielu Gdynian – walczących na Zachodzie – zwycięstwo Aliantów w 1945 r. nie było zwycięstwem wolnej Polski. Pozostali w wolnym świecie, ale zagranicą. Wielu Gdynian – masowo wysiedlanych ze swojego miasta – również nie mogło wrócić do Gdyni po zakończeniu wojny. Wreszcie – wielu Gdynian zdecydowało się dobrowolnie zamieszkać po wojnie poza Gdynią.

Tak duże rozproszenie społeczności gdyńskiej uzasadnia nawiązanie łączności i współpracy z Gdynianami poprzez internet. Z dniem 1 września 2008 r. uruchamiamy więc stronę internetową projektu i liczymy na rosnące zainteresowanie jej treścią.

Zwracam się z prośbą do wszystkich, których zainteresuje nasz projekt badawczy, lub którzy dysponują jakąkolwiek wiedzą czy dokumentami dotyczącymi losów Gdyni i jej mieszkańców w II wojnie światowej – o współpracę.

dr Wojciech Szczurek
Prezydent Gdyni

Gdynia, rok 2008

Zarządzenie prezydenta miasta Gdyni

ZARZĄDZENIE nr 3875/V/2007/R

PREZYDENTA MIASTA GDYNI

z dnia 24 października 2007 r.

w sprawie: przystąpienia przez Urząd Miasta Gdyni do przygotowania edukacyjnego projektu badawczego „Miasto Gdynia w okresie II wojny światowej”.

Działając na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 30 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami oraz zgodnie z § 17 ust. 2 Regulaminu Organizacyjnego Miasta Gdyni zarządza się, co następuje

§ 1

1. Zleca się przystąpienie Miasta Gdyni do projektu edukacyjnego „Miasto Gdynia w okresie II wojny światowej”, zwanego dalej Projektem, polegającego na zebraniu, weryfikacji i opracowaniu danych statystycznych i informacji historycznych związanych z dziejami Miasta Gdyni w okresie II wojny światowej.
2. Dane, o których mowa w pkt. 1 powinny umożliwić ustalenie wielkości strat i szkód miasta i jego mieszkańców w wyniku II wojny światowej.
3. Projekt ma służyć celom edukacyjnym i wychowawczym.

§ 2

1. Realizację projektu powierza się jednostkom organizacyjnym miasta:
  - 1/ Urzędowi Stanu Cywilnego w Gdyni – sporządzenie listy mieszkańców Gdyni, urodzonych/zmarłych, uznanych za zaginione/zmarłe w okresie II wojny światowej.
  - 2/ Muzeum Miasta Gdyni – sporządzenie informacji – na podstawie zasobów MMG i innych archiwalnych – o strukturze rzeczowej majątku Miasta, obejmującej majątek gminy miasta Gdyni i jej przedsiębiorstw, zakładów i jednostek budżetowych, majątek instytucji, organizacji i przedsiębiorstw państwowych, miejskich, prywatnych i spółdzielczych (innych grupowych). Dokonanie ustaleń dotyczących szkód w zabudowie Miasta (budynki, infrastruktura techniczna, zasoby materiałowe, zasoby finansowe, zbiory muzealne i inne artystyczne)
  - 3/ Miejskiej Bibliotece Publicznej w Gdyni – sporządzenie informacji – na podstawie zasobów MBP i innych bibliotek – oraz prac naukowych dotyczących historii Gdyni w II wojnie światowej – informacji o pomnikach, wspomnieniach itp. publikacjach dotyczących losów mieszkańców Gdyni w II wojnie światowej oraz o gdyńskich organizacjach społecznych, wyznaniowych, organizacjach samorządu zawodowego i in. – w okresie poprzedzającym wybuch wojny i po jej zakończeniu. Dokonanie ustaleń dotyczących szkód w majątku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdyni i innych instytucji dysponujących zbiorami książkowymi (szkoły, instytuty naukowe, kościoły, osoby

prywatne).

4/ Samodzielnemu Referatowi Analiz Statystycznych – sporządzenie informacji (na podstawie Roczników Statystycznych Komisariatu Rządu w Gdyni, Roczników Statystycznych GUS i innych danych statystycznych o wartości gospodarki miejskiej (w tym państwowej i prywatnej) w miesiącu sierpień 1939 r. i sierpień 1945 r.

5/ Miejskiemu Konserwatorowi Zabytków – sporządzenie informacji o wartości kulturowej architektury miasta (i portu) i o przedsięwzięciach służących rozbudowie Miasta, przerwanych wybuchem wojny.

2. Działania, o których mowa w pkt. 1, powinny być wspierane przez inne jednostki organizacyjne Urzędu Miasta – w zakresie ich kompetencji.

3. Zadania określone w pkt. 1 ust. 1/-5/ powinny być realizowane w ramach zespołu zadaniowego, zgodnie z przyjętym przez ten zespół programem, harmonogramem i budżetem i we współpracy z zainteresowanymi organizacjami społecznymi i innymi zainteresowanymi.

4. Przewodniczącym zespołu zadaniowego oraz koordynatorem prac określonych w pkt. 1 i 2 jest naczelnik Biura Rozwoju Miasta – pan Ryszard Toczek.

§ 3

Informacje przygotowane przez jednostki organizacyjne miasta zostaną uzupełnione i zweryfikowane przez państwowe instytucje i organizacje, prowadzące badania w zakresie losów obywateli RP w II wojnie światowej, na podstawie zawartych porozumień.

§ 4

Środki finansowe i materiałowe związane z realizacją zarządzenia należy zapewnić w ramach budżetów zaangażowanych wydziałów i jednostek na rok 2007 i planowanych budżetów na rok 2008.

§ 5

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Prezydent Miasta Gdyni
/-/ dr Wojciech Szczurek

Wystąpienie koordynatora projektu

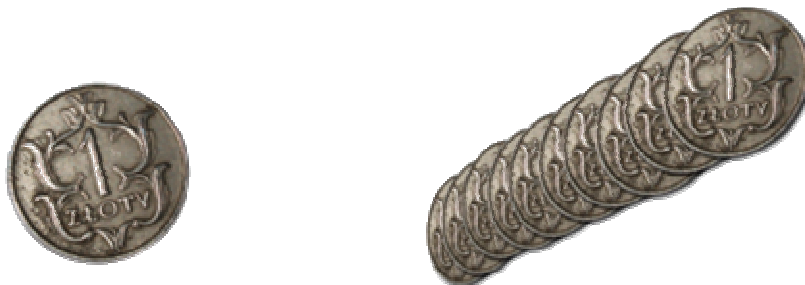
Straty miasta Gdyni i jego mieszkańców w wyniku II wojny światowej.

A. Cele projektu badawczego

Ogólny bilans II wojny światowej wskazuje, że największe ofiary i straty poniosła ludność cywilna

a szczególnie mieszkańcy miast. Dotychczasowe ustalenia statystyczne wykazują, że spośród wszystkich państw, biorących udział w tej wojnie, największe straty ludzkie poniosła Polska. Wyniosły one 16,07% ogółu obywateli II Rzeczypospolitej.

Wstępne szacunki strat materialnych – przeprowadzone głównie pod kątem roszczeń odszkodowań wojennych – przyjęły kwotę ok. 250 mld zł. - według cen z 31.08.1939 r. Kwota ta to równowartość 10 budżetów Polski z roku 1939/40.

Z dzisiejszej perspektywy i wiedzy można stwierdzić, że nie wykazano jednak elementarnej uczciwości i staranności w ustaleniu wojennych losów Polski i Polaków. Władze komunistyczne PRL nie dokonały wiarygodnych ustaleń strat osobowych i szkód materialnych Polski.

Nie mogły i nie chciały wykazać, co się działo na terenach II RP, okupowanych przez ZSRR, a także na terenach polskich, zajmowanych przez Armię Radziecką w 1944 i 1945r.

Jeszcze dzisiaj – 63 lata od zakończenia działań wojennych – nie są ustalone losy setek tysięcy mieszkańców II RP – szczególnie z Kresów Wschodnich. Ustalenia dotyczące strat osobowych i majątkowych na terenach okupowanych przez niemiecką III Rzeszę mają bardzo zróżnicowany poziom wiarygodności i również nie wyszły poza sferę liczb i procentów.

W kraju demokratycznym, taka sytuacja nie może być akceptowana. Obciąża ona kolejne pokolenia Polaków brzemieniem (winą) zaniedbania. Coraz dłuższy dystans czasu do okresu II wojny światowej utrudnia badania; odchodzą świadkowie, bledną, a nawet giną, dokumenty.

Swoją misję w ujawnianiu całej tragicznej, wojennej historii Polski mają miasta – szczególnie tak ważne, jak stolica kraju: Warszawa czy stolica Wielkopolski: Poznań.

Od blisko roku misję tą realizuje również samorząd Gdyni, wspólnie z profesjonalnymi instytucjami państwowymi i miejskimi, aktywnymi organizacjami społecznymi, wolontariuszami. Uruchomienie stron internetowych projektu jest kamieniem milowym w jego uspołecznieniu i osiągnięciu jego celów. W naszych badaniach dysponujemy więc – poza wolą polityczną ustalenia prawdy – wysokimi technologiami, publicznymi funduszami i możliwością współpracy – przynajmniej w obszarze Unii Europejskiej.

Projekt badawczy „Gdynia w okresie II wojny światowej” podejmuje zadanie stworzenia podstawy – punktu wyjścia do badań wojennych losów miasta. Mamy umożliwić wszystkim zainteresowanym – bądź weryfikację ustaleń, dotyczących ich sytuacji prawnej bądź ustalenie tej sytuacji, w oparciu o urzędowe, oficjalne dokumenty. Mamy pomagać (nie wyręczać) powołanym do tego celu instytucjom i organizacjom a także bezpośrednio zainteresowanym – w poznawaniu prawdy.

Potrzeba projektu badawczego wynika z przekonania, że Gmina miasta Gdyni nie może swojej wiedzy o wojennych losach miasta i jego obywateli opierać o wyjątkowo powierzchowną, niewiarygodną i nieprawdziwą ocenę skutków II wojny światowej, dokonaną w 1945 r.

Stwierdzono, że:

1. Zdecydowana większość przedwojennych mieszkańców Gdyni nie miała możliwości zgłoszenia poniesionych przez siebie, lub swoich bliskich, strat – a szczególnie strat osobowych. Wielu mieszkańców – często całe rodziny – zginęło a nikt nie upomniał się o nieobecnych – chyba, że chodziło o osoby powszechnie znane.

2. Zachowane w archiwach dokumenty, informujące o represjach wobec mieszkańców Gdyni są niekompletne, rozproszone i nieopracowane. Nie prowadzi się odtworzenia dokumentów (np. dot. więźniów obozów koncentracyjnych), których oryginały zostały zniszczone lub digitalizacji dokumentów zachowanych. Stwierdzono jednocześnie, że Archiwum Państwowe w Gdańsku – Oddział w Gdyni przechowuje dokumenty umożliwiające realizację projektu – z należytą starannością.

3. Wiele aktów przemocy okupanta – np. konfiskaty majątków – służyło władzom komunistycznym, które przejmowały „mienie niemieckie” w Gdyni (!) Oczywiście szkody czy straty wojenne – szczególnie osób fizycznych czy firm prywatnych nie były wykazywane.

Jedna z najpoważniejszych publikacji dotyczących Gdyni: „Dzieje Gdyni” Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk – 1980) pod red. R. Wapińskiego, zawiera następującą ocenę strat osobowych miasta:

„Trudno też ustalić dokładną liczbę zamordowanych i zaginionych mieszkańców Gdyni. Dane źródłowe nie obejmują wszystkich, poza tym zawierają wiele nieścisłości i z tego tytułu trudno ustalić liczbę strat. Dlatego też jedynie tytułem przykładu podajemy, że wśród ofiar hitlerowskiego terroru znajdowało się 15 radców Izby

Przemysłowo-Handlowej, 12 nauczycieli, 14 księży katolickich, 65 członków Polskiego Związku Zachodniego, 34 funkcjonariuszy Śledczej Policji Państwowej, 10 pracowników Urzędu Morskiego, 10 chłopców z Obłuża i 31 kupców”.

Razem – 191 osób.

B. Ustalenia z dotychczasowej realizacji projektu

I. Szkody i straty mieszkańców Gdyni

Zgodnie z zarządzeniem prezydenta miasta Gdyni z 26 lipca 1945 r., Referat Odszkodowań Wojennych Zarządu Miejskiego Gdyni rozpoczął rejestrację szkód wojennych. Rejestracja obejmowała szkody wojenne, powstałe w ruchomościach lub warsztatach pracy, które należały do osób fizycznych lub prawnych oraz szkód niematerialnych.

Rejestrację należało zakończyć, a zebrane dane przekazać do starostwa powiatowego – do dnia 20 sierpnia 1945 r. Rejestracja szkód wojennych była dokonywana przez komisarzy spisowych na przeznaczonych do tego celu Kwestionariuszach dotyczących szkód wojennych dla miast.

Kwestionariusze były wypełniane przez poszkodowanych – przez wskazanie poniesionych szkód materialnych i niematerialnych.

Do szkód niematerialnych zaliczono:

1. upośledzenie fizyczne (trwałe kalectwo, ciężkie naruszenie zdrowia, ciężkie uszkodzenie ciała, zgwałcenie),
2. upośledzenie umysłowe (trwałe kalectwo, ciężkie upośledzenie umysłowe),
3. utrata życia żywiciela (wskutek: działań wojennych, zamordowania, pobytu w więzieniach, obozach koncentracyjnych, karnych itp., pracy przymusowej, ran, chorób, wycieńczenia, ukrywania się),
4. straty moralne (wskutek: utraty życia najbliższych członków rodziny, upośledzenia fizycznego najbliższych członków rodziny, upośledzenia umysłowego najbliższych członków rodziny, zaginięcia najbliższych członków rodziny, przymusowej rozłąki, prześladowań narodowościowych, rasowych itp.).

Akcja zbierania kwestionariuszy trwała (zaledwie) 24 dni.

W tym czasie (lipiec – sierpień 1945 r.) Gdynię zamieszkiwało ok. 30 tysięcy mieszkańców, czyli ok. 30% liczby stałych mieszkańców miasta z 30 czerwca 1939 r. (98.775) a 24% ogółu mieszkańców (127.300).

Wśród tych 30 tysięcy i składających Kwestionariusz wielu nie mieszkało w Gdyni przed wojną. Niektóre Kwestionariusze dotyczą losów tylko jednej rodziny, bo składało je kilku członków tej rodziny.

W Archiwum Państwowym w Gdańsku – Oddział w Gdyni, przechowywanych jest 7716 Kwestionariuszy. Reprezentatywność rejestracji szkód i strat mieszkańców Gdyni w okresie II wojny światowej, a także wiedza o skali represji wobec jej przedwojennych mieszkańców, jest więc bardzo niska. Nie uzupełniano danych z Kwestionariuszy, składanych w Gdyni, danymi z Kwestionariuszy składanymi przez gdynian w ich nowym – poza Gdynią – miejscu zamieszkania. Nie wykorzystano innych dokumentów – np. dotyczących akcji eksterminacji ludności wyznania mojżeszowego czy akcji masowych wysiedleń ludności cywilnej z Gdyni.

Pierwsze masowe wysiedlenie mieszkańców Gdyni odbyło się bez żadnego uprzedzenia. Prezydent policji SS-Brigadeführer Christoph Diehm w dniu 12 października 1939 nakazał ewakuację ludności polskiej dzielnicy Orłowa do czwartku, dnia 12 października 1939 r. o godzinie 9.00.

1. Ludność zbiera się o godzinie 9-tej przy ul. Orłowskiej przed gmachem Zarządu Cywilnego.
2. Mieszkania należy zostawić otwarte. Klucze muszą pozostać w zamkach drzwi domowych, mieszkań i pokoi. Ponowne wejście do mieszkań po godzinie 9.00 uważa się za sabotaż.
3. Zabrać wolno zasadniczo tylko bagaż ręczny (ubranie, bieliznę, sztućce i osobiste przedmioty wartościowe). Meble i wszystkie należące do mieszkania urządzenia pozostawić należy w pomieszczeniach mieszkalnych.
4. Zniszczenia mieszkań i ich urządzeń uważa się za sabotaż.
5. Kto dopuści się aktów sabotażu i kto wbrew zakazowi posiada jeszcze broń, zostanie rozstrzelany.

Czas realizacji nakazu – 20 minut. Waga bagażu ręcznego – 25-30 kg

Do 26 października 1939 r. z Gdyni wysiedlono ponad 50 tys. gdynian, czyli większość stałych mieszkańców miasta. Akcja ta (kontynuowana przez cały okres okupacji) dotyczyła tych, którzy po powrocie Pomorza do Polski (w 1920 r.) przyjechali do Gdyni, by ją budować i rozwijać. Ludność miejscowa (autochtoni) mogli w Gdyni pozostać, ale byli przesiedlani z dzielnic centralnych na peryferia. Dramatycznie pogorszyły się warunki lokalowe i ogólnie – życia w mieście. Majątek osób wysiedlonych i przesiedlonych – nieruchomości i ruchomości – został skonfiskowany.

Od pierwszego dnia okupacji miasta – 14 września 1939 r. – prowadzono akcję masowych aresztowań osób, mogących stawiać lub organizować opór (np. wskazanych w tzw. „czarnej księdze” - Sonderfahnungsbuch Polen). Aresztowani byli osadzani w

obozach zbiorczych (również w Gdyni) w obozie koncentracyjnym Stutthof lub mordowani (lasy piaszczyste).

Wielu mieszkańców Gdyni, zmobilizowanych w sierpniu 1939 r. – poległo lub znalazło się w obozach jenieckich. Ich mienie również pozostało bez ochrony – najczęściej stało się łupem niemieckich władz okupacyjnych i administracji, a także sprowadzonych do Gdyni Niemców.

Nie natrafiono dotychczas na jakiegokolwiek opracowanie Kwestionariuszy, informujące o wielkości szkód w życiu lub zdrowiu mieszkańców Gdyni ani szkód wojennych powstałych w mieniu należącym do mieszkańców Gdyni.

II. Szkody i straty gminy miasta Gdyni

Rejestrację szkód wojennych, poniesionych przez instytucje samorządowe, państwowe oraz szkody budynkowe prowadził Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych.

1. Ustalono, że miasto, wskutek zniszczenia lub wywiezienia obiektów należących do przedsiębiorstw i zakładów miejskich, poniosło straty w wysokości 12.884.174 zł – licząc według cen z 31.08.1939 r. Budżet zwyczajny miasta na rok budżetowy 1938/1939 wyniósł 9.590 tys. zł (około 74% wysokości strat).

Koszt przywrócenia stanu posiadania miasta z sierpnia 1939 r. – według cen bieżących (luty 1946 r.) wyniósł 227.656.263 zł. Budżet zwyczajny miasta na rok budżetowy 1946 wyniósł ok. 168 mln. zł (około 74 % kosztów odbudowy).

Dworzec Morski przed wojną i dziś

Informacja o „przywróceniu” stanu posiadania z sierpnia 1939 była nieprawdziwą. Przykłady: dworzec kolejowy – zniszczony podczas bombardowań Gdyni – został zastąpiony nowym dopiero w 1950 r. Dworzec Morski do dzisiaj nie został odbudowany.

Praktycznie wszystkie dobra kultury Gdyni – muzealia, księgozbiory, kolekcje – będące w miejskich i prywatnych zasobach – często o niewymiernej wartości - bezpowrotnie przepadły.

Nie dokonano też – nawet szacunkowych – obliczeń utraconych korzyści Państwa, miasta i obywateli – z tytułu prowadzonej – a przerwanej przez wojnę – działalności

gospodarczej, kulturalnej czy edukacyjnej. Nie ustalono skutków utraty życia, zdrowia czy kalectwa mieszkańców Gdyni – kosztów leczenia, rehabilitacji, świadczeń rentowych.

Nie natrafiono dotychczas na jakiegokolwiek opracowanie zbiorcze, informujące o wielkości szkód instytucji państwowych działających w mieście (a więc poza obszarem administrowanym przez Urząd Morski w Gdyni – w tym szczególnie portem morskim) oraz szkód budynkowych.

2. Komisja Odszkodowań Morskich Strat Wojennych, powołana w 1945 r. przez Ministra Przemysłu RP, dokonała rejestracji strat wojennych w gospodarce morskiej. Komisja ustaliła straty i szkody w resorcie Ministerstwa Żeglugi w latach 1939-1945 według wartości złotego z 31.08.1939 r. na 839,947 mln zł.

Na Gdynię przypadło nie mniej jak 34 % tej kwoty (pkt 4. dotyczy Gdańska i Gdyni):

1. port handlowy w Gdyni - 118.375 tys. zł
2. port wojenny na Oksywiu - 11.160 tys. zł
3. żegluga (statki floty handlowej) - 96.858 tys. zł
4. przedsiębiorstwa portowe (Gdyni i Gdańska) - 20.000 tys. zł
5. rybołówstwo morskie - 27.880 tys. zł
6. stocznie morskie w Gdyni - 4.462 tys. zł.
7. różne urzędy i instytucje gdyńskie - 10.089 tys. zł.
8. koszty specjalne (usunięcie zniszczeń) - 18.947 tys. zł

Razem - 297.771 tys. zł

Komisja Odszkodowań Morskich Strat Wojennych składała się z wielu fachowców, zatrudnionych w gospodarce morskiej II Rzeczypospolitej. Jej wyliczenie może budzić zaufanie.

C. Aktualne zadania projektu

Wobec przedstawionych okoliczności, projekt badawczy „Miasto Gdynia w okresie II wojny światowej” stawia sobie jako cel główny – integrację mieszkańców miasta wokół ważnego i bardzo potrzebnego zadania – ustalenia wojennych losów Gdynian.

Cel ten chcemy osiągnąć poprzez popularyzację i wykorzystanie internetu. Mamy nadzieję, że atrakcyjność i dostępność stron internetowych projektu, zaprojektowanych przez Konrada Niżnik i jednego z wolontariuszy - Macieja Chmielarza i przez niego wykonanych, przyczyni się do osiągnięcia celu projektu.

To Gdynianie – a nie Ich miasto – byli głównym celem represji okupanta. To Im przede wszystkim jest poświęcony projekt.

Projekt badawczy realizowany jest w kilku zakresach:

1. Ustalenie pełnego składu społeczności gdyńskiej, na podstawie oficjalnych dokumentów: dowodów meldunkowych i księgi adresowej. Stworzenie komputerowej bazy danych o wszystkich mieszkańcach Gdyni, zameldowanych na pobyt stały na dzień 31 sierpnia 1939 r.

Dokonanie możliwych analiz i charakterystyk społeczności gdyńskiej – w tym jej stanu posiadania, aktywności zawodowej, społecznej i politycznej, organizacji gospodarczych, społecznych, sportowych czy wyznaniowych.

Poznanie społeczności miejskiej według stanu z 1939 r. jest kluczem do poznania skali destrukcji, dokonanej przez wojnę.

Działania te doprowadziły już do odtworzenia i weryfikacji Księgi Adresowej Gdyni (ostatniej – opublikowanej na przełomie 1937/1938.). Jej fragment, dotyczący mieszkańców miasta, pozwala na użycie techniki komputerowej w badaniach struktury zasiedlenia miasta, aktywności zawodowej, organizacji życia miasta.

Księga adresowa (część dotycząca mieszkańców Gdyni) jest opublikowana w zakładce „Księga Adresowa Gdyni”. będzie sukcesywnie uzupełniana o pozostałe części opracowania. Przepisanie Księgi Adresowej umożliwiło też dokonanie wielu korekt – głównie przez ujednoczenie nazewnictwa ulic czy zawodów. Wprowadzono też konsekwentnie porządek alfabetyczny.

Badacz np. struktury zasiedlenia konkretnej dzielnicy czy ulicy posiada obecnie jednolite nazewnictwo ulic czy zawodów (a nie – jak w oryginale Księgi – różne nazwy dla jednej ulicy czy zawodu). Ma to duże znaczenie w przypadku użycia techniki komputerowej.

2. Przepisywana jest dokumentacja meldunkowa mieszkańców Gdyni – uzupełniająca i weryfikująca informacje zawarte w Księdze Adresowej. Dokumentacja ta będzie sukcesywnie publikowana na stronach internetowych projektu.

3. Opracowywane są Kwestionariusze dotyczące szkód wojennych – w celu uzupełniania „Listy strat osobowych Gdyni w II wojnie światowej”. W dalszej kolejności opracowywane będą dane dotyczące innych szkód niematerialnych (poza utratą życia).

Wspólnie z partnerami projektu przygotowany będzie projekt - w ramach programu Ministerstwa Kultury – „Dziedzictwo kulturowe”, służący tworzeniu zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego (dokumentacji archiwalnej z okresu II wojny światowej). W ramach projektu będzie prowadzona kwerenda w archiwach dla ustalenia czy są w nich Kwestionariusze z 1945 r. i inne dokumenty dotyczące wysiedlonych Gdynian.

4. W ramach projektu przejęte zostało dalsze prowadzenie inicjatywy Związku Towarzystw

w Gdyni: „GDYNIANIE - Lista (niepełna) strat osobowych Gdyni w II Wojnie Światowej – Ludność cywilna”.

Inicjatywa ta, zapoczątkowana w 1999 r. opublikowaniem listy ok. 700 nazwisk, była prowadzona do 2008 r., kiedy zebrano i opublikowano listę około 2400 nazwisk.

Dzięki udziałowi w projekcie Archiwum Państwowego w Gdańsku – Oddział w Gdyni oraz zaangażowaniu Pani Katarzyny Wojciechowskiej – stażystki Urzędu Miasta i Pana Jędrzeja Szerle - studenta – praktykanta Urzędu Miasta, możliwe jest opublikowanie listy zawierającej ponad 3 tys. nazwisk.

5. Organizowane są publiczne (otwarte) spotkania z mieszkańcami miasta, służące popularyzacji projektu, pozyskiwaniu wolontariuszy i źródeł informacji służących realizacji projektu.

6. Planowane jest umieszczenie na stronach internetowych projektu materiałów, służących prowadzeniu lekcji historii w szkołach

7. Sukcesywnie rozwijana będzie anglojęzyczna wersja strony internetowej projektu.

Ryszard Toczek
Koordynator projektu, UM Gdynia

Gdynia, rok 2008

Wolontariusze projektu badawczego

„Miasto Gdynia w okresie II Wojny Światowej”

Adamowicz Kamila – Gdynia, Gimnazjum nr 1
im. Gdyńskich Harcerzy II Rzeczypospolitej Polskiej

•

Bagińska Katarzyna – Gdynia, Gimnazjum nr 1
im. Gdyńskich Harcerzy II Rzeczypospolitej Polskiej

•

Barańska Ewa – Gdynia

•

Bednarek – Klein Iwona – Gdynia

•

Chmielarz Maciej – Gdynia

•

Czopko Kamil Aleksander – Gdynia, Gimnazjum nr 1
im. Gdyńskich Harcerzy II Rzeczypospolitej Polskiej

•

Fijołek Karolina – Gdynia, Gimnazjum nr 1
im. Gdyńskich Harcerzy II Rzeczypospolitej Polskiej

•

Fontański Michał – Gdynia, Gimnazjum nr 1
im. Gdyńskich Harcerzy II Rzeczypospolitej Polskiej

•

Gollnau Joanna – Gdynia

•

Iwaszko Kazimierz – Gdynia

•

Janowski Bartłomiej – Gdynia, Gimnazjum nr 1
im. Gdyńskich Harcerzy II Rzeczypospolitej Polskiej

•

Kleniewski Przemysław – Gdynia, Gimnazjum nr 1
im. Gdyńskich Harcerzy II Rzeczypospolitej Polskiej

•

Lejman Edyta – Gdynia, Gimnazjum nr 1
im. Gdyńskich Harcerzy II Rzeczypospolitej Polskiej

•

Łacheta Ewa – Gdynia

•

Łepk Marcin – Gdynia, Gimnazjum nr 1
im. Gdyńskich Harcerzy II Rzeczypospolitej Polskiej

•

Maniszewska Weronika – Gdynia, Gimnazjum nr 1
im. Gdyńskich Harcerzy II Rzeczypospolitej Polskiej

•

Matuszczak Barbara – Gdynia

•

Mroziński Adam – Gdynia

•

Myszor Marta – Gdynia

•

Neumann Aleksander – Gdynia, Gimnazjum nr 1
im. Gdyńskich Harcerzy II Rzeczypospolitej Polskiej

•

Niżnik Konrad – Gdynia

•

Pronobis-Prońska Anna – Gdynia

•

Potrzebka Bożena – Gdynia

•

Sikora Anna Stanisława – Gdynia

•

Stefanowska Aleksandra – Gdynia, Gimnazjum nr 1
im. Gdyńskich Harcerzy II Rzeczypospolitej Polskiej

•

Szreder Adriana – Gdynia

•

Szreder Agnieszka – Gdynia, Gimnazjum nr 1
im. Gdyńskich Harcerzy II Rzeczypospolitej Polskiej

•

Wąsiuro Anna – Gdynia

•

Warzyński Wiesław – Tarnobrzeg

•

Wojciechowska Katarzyna – Gdynia

•

Zajac Marcin – Gdynia

•

Żukowski Adam – Gdynia

•

Żukowski Mateusz – Gdynia, Gimnazjum nr 12